

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

Анатолій КРИВОЛАП,
художник, м. Київ, Україна

На мою думку, художника не потрібно знати в обличчя, його необхідно впізнавати за його полотнами. Сьогодні мені вперше випало виступити у ролі доповідача, що для мене досить незвично. Звісно, відсутність доповідей на конференціях не означає, що я не пишу, не думаю і не маю власної думки про ті процеси, які проходять у сучасному мистецтві. Тому розпочинаючи розмову про сучасне художнє життя, хочу зразу зазначити, що мистецький процес сьогодні скотився до найнижчого рівня і часто носить спекулятивний характер. Серед головних проблем, які сприяють цьому, є величезний розрив між школою, методами підготовки майбутнього митця і художньою практикою. Школа вчить одному, у житті пріоритет віддають іншому, а душа шукає і прагне ще чогось нового. З одного боку це добре, бо кожен має право вибору власного шляху в мистецтві, з іншого – сьогодні існує ціла низка різноманітних течій, з якими дуже важко розібратися, серед таких прикладів можемо виділити таке явище, як «актуальне мистецтво».

Коли ширше глянути на сучасне розуміння художнього процесу, можна зауважити, що тут має місце певна підміна понять. Звісно, це розпочалося ще в кінці XIX ст., коли Дюшан сказав, що виставлений стілець у престижній галереї уже є сам по собі мистецтвом. На мою думку, це не має нічого спільного з мистецтвом, але саме ця теза мала активний розвиток у світовій культурі й знайшла своїх послідовників. Сучасні художні явища, такі як абстракціонізм чи концептуалізм, стали дуже поширеними, і загалом вони самі по собі надзвичайно цікаві. В цьому контексті і «актуальне мистецтво» займає важливе місце, бо здатне реагувати на проблеми сьогодення в адекватний спосіб. Прикладом такої реакції може бути літак, на якому розіп'ято Христа, який було виставлено на бієннале в Америці. Справді, це було дуже актуально для США в часі В'єтнамської війни, але коли нічого не відбувається у світі, то тенденції у мистецтві починають визначати «ерудити». Вони часто не розуміють методики творчого

процесу, а лише сліdkують за кон'юнктурою ринку чи настроєм суспільства. Тому часто творча реакція художника на ці роздуми про мистецтво зводить митця до рівня виконавця замовлення. Таким чином виявляється, що це не тільки у Радянському Союзі, де художник обслуговував ідеологію, але і у так званому вільному світі. Тут, шукаючи нових виражальних засобів, художник намагається відповісти запитам часу. Таким чином, митець перетворюється тільки на виконавця замовлення. Звісно, що не можна увесь сучасний художній процес звести до кон'юнктури, бо є цікаві концептуалісти, які глибоко мислять і добре відчувають зворотний зв'язок у актуальному мистецтві. Однак, найчастіше на виставках зустрічаєшся з поодинокими відкриттями. Наприклад, на виставці актуального мистецтва молодих художників, яку недавно відвідав, вдалося побачити єдину роботу, яка зацікавила мене.

Для внесення ясності в сучасні мистецькі тенденції особливої ваги набуває саме питання теоретичного осмислення сучасного мистецтва. Адже воно часто не в тому, що презентується на виставках, а – у сучасних мистецтвознавчих працях, де ідея перетікає в ідею, відбувається якась гра та пошук чогось того, чого нема. Знаю, що нерідко зібрання художників, які ведуть цікаві інтелектуальні бесіди, стають настільки захопливими для цієї групи, що декотрі говорять, що не варто щось малювати, адже сама ця розмова і є мистецтво. Звісно, що розмова може бути дуже цікавою, високоінтелектуальною, але тоді не потрібно виставляти імітацію цієї розмови на полотні, бо розмову продати неможливо. Але можна зробити щось таке, що має претензії на інтелектуальність і висоту помислів, а коли воно майже не зрозуміле нікому, то викликає зацікавлення навіть у покупця. Тому те, що відбувається в сучасному мистецтві, наштовхує на сумні роздуми. Наприклад, побувавши у Вільнюсі, який був у минулому році столицею європейської культури, відвідав всі можливі галереї, де було виставлено твори мистецтва Фінляндії, Литви, Чилі, Перу, Індії, я зловив себе на думці, що в сучасному мистецтві цих країн неможливо побачити різниці. Мені здається, що ця стандартизація дійшла до краю, якщо вона зачіпає навіть спосіб думання. Адже, розглядаючи творчість художників різних за історією, культурою та темпераментом країн, хочеться бачити і різні підходи в мистецтві.

Тому для мене було дуже цікавим переосмислити свої попередні абстрактні нароби: я виїхав зі столиці за сто кілометрів і розпочав працювати над пейзажем. Це дає мені можливість підкреслити, що шлях до власного обличчя у мистецтві лежить через подолання стереотипів творчості, у які часто потрапляють молоді люди. Вважаю, що ці питання уже потрібно ставити в навчальних закладах, бо тільки з молодим поколінням пов'язую позитивні зміни в сучасному мистецтві України. Адже ми живемо в дуже цікавому часі, коли все дозволено, що сильно дезорієнтує молодих людей. Тому в навчальному закладі необхідно ставити чіткі проблеми перед молодими митцями.

З цього огляду особливе значення набуває мистецька критика. Звісно, що теоретику легше аналізувати минулий матеріал, однак сьогодні, маючи стільки нарбок у мистецтвознавстві, необхідно пробувати робити прогнози, виставляти пріоритети подальшого розвитку. Бо мистецтво без теорії тепер неможливе. Брак теоретичного осмислення нерідко штовхає самих художників писати якісь пояснення до власної творчості, але читати ці теорії часом просто неможливо. Нерідко бачиш твір і до нього пояснення, з чого розумієш, що чоловік начитався термінів і пробує розумно пояснити те, що він намалював. Цього робити не варто, вважаю, що художник сильний своєю інтуїцією, саме вона, а не аналітичні дослідження, відкриває йому нові горизонти творчості. Аналітик – це вчений, людина емоційно-інтуїтивна – художник, і кожен з них може досконало виконувати свою справу. Але, на жаль, трапляється і таке, що, не маючи здібності ні до того ні до того, виходить щось посереднє. Всяка посередність не може мати нічого спільного з високим мистецтвом.